

Stav životného prostredia v Európe nie je dobrý: ohrozenie prírody a dôsledky zmeny klímy sú hlavnými výzvami

Európa síce dosiahla významný pokrok v znižovaní emisií a v kvalite ovzdušia, no celkový obraz zostáva nepriaznivý. Príroda naďalej čelí degradácii, nadmernému využívaniu a strate biodiverzity.

Podľa dnes zverejnenej komplexnej správy Európskej environmentálnej agentúry (EEA) o stave životného prostredia sú naliehavou výzvou aj dôsledky zrýchľujúcej sa zmeny klímy. Vyhladky väčšiny environmentálnych trendov sú znepokojujúce a predstavujú veľké riziká pre hospodársku prosperitu, bezpečnosť a kvalitu života v Európe.

Správa upozorňuje, že zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia priamo ohrozujú konkurencieschopnosť Európy, ktorá je závislá od prírodných zdrojov. Dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050 závisí aj od lepšieho hospodárenia s pôdou, vodou a inými zdrojmi. Ochrana prírodných zdrojov, zmierňovanie zmeny klímy a adaptácia na ňu, ako aj znižovanie znečistenia zvýšia odolnosť životne dôležitých spoločenských funkcií, ktoré sú od prírody priamo závislé – od potravinovej bezpečnosti a pitnej vody až po protipovodňovú ochranu.

Správa vyzýva na zintenzívnenie implementácie politík a dlhodobějších opatrení na podporu udržateľnosti, ktoré už boli dohodnuté v rámci Európskej zelenej dohody. Takéto opatrenia sú v súlade s prioritami Kompasu konkurencieschopnosti Európskej komisie v oblasti inovácií, dekarbonizácie a bezpečnosti.

Správa o životnom prostredí v Európe 2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025/main-report>) je najkomplexnejšou analýzou súčasného stavu a

výhľadu životného prostredia, klímy a udržateľnosti na kontinente, ktorá vychádza z údajov z 38 krajín a zdôrazňuje, že Európska únia je svetovým lídrom v klimatickom úsilí. Od roku 2005 totiž výrazne znížila emisie skleníkových plynov a spotrebu fosílnych palív a zároveň zdvojnásobila podiel obnoviteľných zdrojov energie.

Za posledných 10 až 15 rokov sme dosiahli významný pokrok aj v kvalite ovzdušia, v miere recyklácie a vo využívaní zdrojov. Nádej vzbudzuje aj rozvoj ďalších faktorov, ktoré podporujú posun k udržateľnosti – od inovácií cez zelenú zamestnanosť až po udržateľné financovanie.

Máme pred sebou zložité výzvy

Biodiverzita v suchozemských, sladkovodných a morských ekosystémoch v Európe klesá v dôsledku pretrvávajúcich tlakov spôsobených neudržateľnými modelmi výroby a spotreby. Najvýraznejšie sa to prejavuje v potravinovom systéme. Podľa správy sa v budúcnosti očakáva ďalšie zhoršovanie stavu biodiverzity a ekosystémov v Európe, pričom je nepravdepodobné, že sa do roku 2030 podarí naplniť dohodnuté politické ciele.

Pod silným tlakom sa ocitli aj vodné zdroje Európy. Nedostatok vody už dnes zasahuje približne tretinu obyvateľstva a územia. Správa upozorňuje, že kľúčom k budúcej odolnosti vodných zdrojov je zachovanie zdravých vodných ekosystémov, ochrana povodí a obnova zásob podzemných vôd.

Európa je zároveň najrýchlejšie sa otepľujúcim kontinentom. Klíma sa mení alarmujúcim tempom, čo ohrozuje bezpečnosť, verejné zdravie, ekosystémy, infraštruktúru a hospodárstvo. Zvyšujúca sa frekvencia a rozsah katastrof súvisiacich s klímou, ako aj poznatky o tom, že klíma sa bude meniť aj napriek ambicióznym opatreniam EÚ na zmierňovanie, zdôrazňujú naliehavú potrebu prispôbiť európsku spoločnosť a hospodárstvo novej realite.

Tieto hlavné výzvy si vyžadujú prehodnotenie prepojení medzi naším hospodárstvom a prírodným prostredím, pôdou, vodou a prírodnými zdrojmi. Len obnovením prírodného prostredia v Európe bude možné udržať konkurencieschopné hospodárstvo a zároveň zabezpečiť vysokú kvalitu života európskych občanov.

Zvyšovanie a rozširovanie

Správa zdôrazňuje, že je potrebná transformačná zmena systémov výroby a spotreby – dekarbonizácia hospodárstva, prechod na obehové hospodárstvo, znižovanie znečistenia a zodpovednejšie nakladanie s prírodnými zdrojmi. Politiky EÚ vrátane Európskej zelenej dohody ponúkajú jasnú cestu k udržateľnosti.

Správa venuje osobitnú pozornosť obnove biotopov prostredníctvom riešení blízkyh prírode. Takéto prístupy zvyšujú odolnosť ekosystémov a zároveň podporujú zmierňovanie dôsledkov zmeny klímy aj adaptáciu na ňu. Správa zdôrazňuje aj potrebu dekarbonizácie kľúčových hospodárskych odvetví, najmä dopravy, a riešenia emisií z poľnohospodárstva.

Zvyšovanie obehovosti má potenciál znížiť závislosť Európy od dovozu energie a kritických surovín. Investície do digitálnej a zelenej transformácie európskeho priemyslu môžu zvýšiť produktivitu a posunúť Európu na pozíciu svetového lídra v oblasti zelených inovácií. Perspektívu otvára najmä vývoj technológií na dekarbonizáciu odvetví, kde je znižovanie uhlíkových emisií obzvlášť náročné – ako je oceliarsky či cementársky priemysel.

Biodiverzita, energia a odpady: environmentálne priority Slovenska

Slovensko je známe svojou krásnou prírodou a bohatou biodiverzitou, no tie sú ohrozené faktormi, ako je neudržateľné poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo, invázne druhy fauny a flóry či zmena klímy. Medzi priority v oblasti posilnenia ochrany biodiverzity vrátane systému chránených území patrí dokončenie zonácie národných parkov, podpora prírode blízkyh opatrení v lesnom hospodárstve a vodnom manažmente, rozširovanie krajinej rozmanitosti na poľnohospodárskej pôde a podpora ďalších poľnohospodárskych postupov priaznivých pre biodiverzitu.

Slovensko v súčasnosti plní svoje klimatické ciele a výroba elektriny je vo veľkej miere dekarbonizovaná. Národné projekcie emisií skleníkových plynov však naznačujú, že sa zatiaľ nenachádzame na trajektórii k dosiahnutiu uhlíkovej neutrality. Splnenie cieľa klimatickej neutrality do roku 2050 si vyžaduje ďalšie opatrenia. Takmer polovica rozpočtu Plánu obnovy a odolnosti je vyčlenená na klimatické ciele, pričom medzi hlavné priority patrí zvyšovanie energetickej efektívnosti a rozvoj udržateľnej dopravy.

Zdravotné riziko naďalej predstavuje znečistenie ovzdušia, hoci emisie znečisťujúcich látok postupne klesajú. Pretrvávajúcou výzvou zostáva aj čistenie odpadových vôd. Napriek zlepšovaniu manažmentu triedenia odpadu rastie produkcia komunálneho odpadu rýchlejšie než HDP, čo ohrozuje plnenie cieľov v oblasti znižovania skládkovania. Postupne sa však darí dosahovať mierny nárast produktivity zdrojov, znižovať spotrebu energie a rozširovať výmeru poľnohospodárskej pôdy obhospodarovanej v ekologickom systéme hospodárenia.

<https://www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025/countries/slovakia>

Čo povedali o správe odborníci?

Výkonná podpredsedníčka pre čistú, spravodlivú a konkurencieschopnú transformáciu **Teresa Riberová** uviedla: „Táto správa je jasnou pripomienkou, že Európa musí pokračovať v ceste, na ktorú vykročila, a dokonca urýchliť svoje ambície v oblasti klímy a životného prostredia. Nedávne extrémne poveternostné javy poukazujú na krehkosť našej prosperity a bezpečnosti, keď dochádza k degradácii prírody a zintenzívňujú sa klimatické vplyvy. Oddiaľovanie alebo odkladanie našich klimatických cieľov by len zvýšilo náklady, prehĺbilo nerovnosti a oslabilo našu odolnosť. Ochrana prírody nie je nákladom. Ide o investíciu do konkurencieschopnosti, odolnosti a blahobytu našich občanov. Zintenzívnením úsilia

teraz môžeme vybudovať čistejšiu, spravodlivejšiu a odolnejšiu Európu pre budúce generácie.“

Komisárka pre životné prostredie, odolnosť v oblasti vody a konkurencieschopné obehové hospodárstvo **Jessika Roswallová** uviedla: „Aj keď sa dosiahol pokrok, stav nášho životného prostredia je jasnou výzvou na ďalšie opatrenia na zníženie znečistenia, obnovu prírody a ochranu biodiverzity. Musíme prehodnotiť prepojenie medzi životným prostredím a hospodárstvom a pozeráť sa na ochranu prírody ako na investíciu, nie ako na náklady. Zdravá príroda je základom zdravej spoločnosti, konkurencieschopného hospodárstva a odolného sveta, a preto je EÚ odhodlaná pokračovať v plnení svojich environmentálnych záväzkov.“

Komisár pre klímu, nulovú bilanciu emisií a čistý rast **Wopke Hoekstra** uviedol: „Táto správa zdôrazňuje naliehavú potrebu, aby EÚ zachovala svoje ambiciózne ciele v oblasti klímy. Európa ako najrýchlejšie sa otepľujúci kontinent je priamym svedkom ničivých dôsledkov zmeny klímy – naposledy v podobe rozsiahlych lesných požiarov, ktoré vypukli v lete. Náklady spojené s nečinnosťou sú obrovské a zmena klímy predstavuje priamu hrozbu pre našu konkurencieschopnosť. Zotrvanie na ceste je nevyhnutné na ochranu nášho hospodárstva.“

Výkonná riaditeľka agentúry EEA **Leena Ylä-Mononenová** uviedla: „Nemôžeme si dovoliť znížiť naše ambície v oblasti klímy, životného prostredia a udržateľnosti. V našej správe o stave životného prostredia, na ktorej sa podieľalo 38 krajín, sa jasne uvádzajú vedecky podložené poznatky a ukazuje sa v nej, prečo musíme konať. V Európskej únii máme politiky, nástroje a znalosti, ako aj desaťročia skúseností so spoluprácou pri dosahovaní našich cieľov v oblasti udržateľnosti. To, čo urobíme dnes, ovplyvní našu budúcnosť.“

Kontext

Agentúra EEA každých päť rokov uverejňuje správu o stave životného prostredia, ako to ukladá jej nariadenie. Stav životného prostredia v Európe 2025 je siedmou takouto správou, ktorú agentúra EEA uverejnila od roku 1995. Poskytuje solídne a vedecky podložené poznatky o tom, ako musíme reagovať na obrovské a zložité výzvy, ktorým čelíme, akými sú zmena klímy, strata biodiverzity a znečistenie ovzdušia a vody.

Správa bola pripravená v úzkej spolupráci s Európskou environmentálnou informačnou a monitorovacou sieťou (Eionet) agentúry EEA. Vychádza z odborných znalostí popredných odborníkov a vedcov siete Eionet v oblasti životného prostredia z 32 členských krajín agentúry EEA a zo šiestich spolupracujúcich krajín. Prináša ucelený obraz o výzvach aj príležitostiach v oblasti životného prostredia, klímy a socioekonomického vývoja.